

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА:

***минуле, сучасне,
шляхи розвитку***

Збірник наукових праць

*Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету*

Випуск 8

ББК 63.3(4Укр) -7
У45
УДК 94(477)

Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: Зб. наук. праць: Наук. зап. Рівненського держ. гуманіт. ун-ту. Вип.8. – Рівне: РДГУ, 2003. – 147 с.

У збірнику вміщено статті науковців вищих навчальних закладів та музейних установ переважно Рівненщини, присвячені розгляду історико-мистецької проблематики західноукраїнських теренів. Певна частина матеріалу висвітлює різнобічні грані музичного мистецтва.

Для науковців, студентів, аспірантів та усіх тих, хто цікавиться вітчизняною історико-мистецькою проблематикою.

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Виткалов В.Г.** – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри культурології Рівненського державного гуманітарного університету

Арцишевський Р.А.	– доктор філософських наук, професор (Луцьк)
Афанасьєв Ю.Л.	– доктор філософських наук, професор (Київ)
Баканурський А.Г.	– доктор мистецтвознавства, професор (Одеса)
Бондарчук Я.В.	– кандидат мистецтвознавства, доцент (Острог)
Захарчук-Чугай Р.В.	– доктор мистецтвознавства, професор (Київ)
Іваницький А.І.	– доктор мистецтвознавства, професор (Київ)
Ільченко О.О.	– доктор мистецтвознавства, професор (Київ)
Кияновська Л.О.	– доктор мистецтвознавства, професор (Львів)
Овсійчук В.А.	– доктор мистецтвознавства, професор (Київ)
Прокопович Т.Ю.	– кандидат мистецтвознавства, доцент (Рівне)
Ричков П.А.	– доктор архітектури, професор (Рівне)
Смирнова Т.Б.	– кандидат мистецтвознавства, доцент (Рівне)
Станішевський Ю.О.	– доктор мистецтвознавства, професор (Київ)
Троян С.С.	– доктор історичних наук, професор (Рівне)
Федорук О.К.	– доктор мистецтвознавства, професор (Київ)

Упорядник тому: проф. **Виткалов В.Г.**

Друкується за рішенням вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 2 від 26 вересня 2003 р.)

Збірник зареєстрований Президією ВАК України як фахове видання з проблем мистецтвознавства (постанова №2409/2 від 9.02.2000 р.).

ISBN 966–602–053–X

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2003

лощеного орнаменту.

Summary

New ethnographic and artists aspects of the folk ceramics of centers from the northern part in Volyn Polissia, investigated by the author, supplement a complete picture of the pottery development as the phenomena of art in national culture Polissia. The art and technological features of the basic types of household products are investigated on a basis of literary, museum materials and author's field researches in villages Rokita and Dubechno. The originality of ceramics in this territory is defined by black earthenware, the spherical forms of products and using decorations created by smoothing down.

УДК 930.85

Т.О. Пономарьова

В.Г.КОРОЛЕНКО В МИСТЕЦЬКІЙ КУЛЬТУРІ XIX – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XX СТОЛІТТЯ

Талановита людина – талановита в усіх своїх проявах. Цей вислів особливо справедливий щодо Короленка, адже ще його сучасники, зокрема літературознавець А.Г.Гонфельд, влучно зауважували, що найкращий твір письменника – це він сам, його життя та сутність [1,8]. Про Короленка – громадянина, публіциста, людину – написано багато, але його художнє обдарування, беззаперечно велике й самобутнє, досі залишається у сутінку. Спроби пильно придивитися до особливостей літературної мови та стилю Короленка робилися надзвичайно рідко, а дослідження, які розкривали б інші грані художнього таланту, визначали б його місце і роль у загальному вітчизняному художньому процесі нового часу, не проводилися зовсім.

Такий стан речей не може не викликати почуття незадоволення та здивування, адже відомо про його чудові здібності до малювання, які відзначали ще вчителі житомирської та рівненської гімназій [2, 262]. До того ж неодноразово, починаючи з А.В.Луначарського, заявлялося про відчутний музично-живописний колорит прози Короленка [3, 18]. Вважається, що він належав до тих художників слова, які почували себе вільно і розкуто лише тоді, коли писали “з натури”, тобто коли їхній геній спирався безпосередньо на враження життя. Деякі короленкознавці навіть вважають, що зір та слух у нього були розвинуті краще, ніж уява [4, 178].

У зв'язку з вищезгаданим було б корисним зібрати разом та системазувати відомі та маловідомі факти з життя та творчості письменника з тим, щоб зрозуміти його роль і місце у великому світі мистецтва, зокрема образотворчому, музичному, театральному, а також кіно та фото. Щодо образотворчого мистецтва, то варто звернути увагу передусім на роль, яку воно відіграло в особистому житті та творчості Короленка, формуванні художніх смаків та пристрастей, з'ясувати творчі взаємозв'язки з видатними художниками, а також історію ілюстрування його літературних творів.

Малювання було сімейною традицією Короленків. Відомо, що мав гарний хист до нього батько письменника, Галактіон Опанасович [5, 15]. Пізніше, на професійному рівні ним займалася донька Володимира Галактіоновича, Наталія, яка у Франції вчилася на художницю.

Ставлення самого Короленка до цієї справи відзначається великою відповідальністю та серйозністю. У малюнках він завжди намагався не просто зафіксувати зорові враження, які його чимось зацікавили, але в кожному випадку поставити і вирішити певні художні завдання,

осягнути внутрішній зміст явищ, їх заманливу таємницю, простоту і правду. Володимир Галактіоновичу вдавалося лаконічними засобами передавати у замальовках складну реальність, проникати в глибину внутрішнього світу людських почуттів та бажань.

Про це яскраво свідчать численні роботи, що збереглися до нашого часу. Прикро, але вони ще недостатньо вивчені та не всі надруковані. Більшість зберігається у музеях Полтави, Москви та С.-Петербурга, але й у Рівненському обласному краєзнавчому музеї є дві, які, вірогідно, також належать руці Короленка – це портрет Казимира Туцевича (родича Володимира Галактіоновича) та портрет невідомої дами.

Відкриває галерею образотворчої спадщини Короленка рівненський автопортрет 1869 р., оригінал якого, на жаль, утрачено [7]. Потім ідуть серії портретів (у т. числі й автопортретів), красвидів та невеличких замальовок, зроблених на засланні [8]. Характерно, що й надалі письменник ніколи не розлучався з олівцем та пензлем. Під час своїх народознавчих мандрівок він фіксував краєвиди, архітектурні пам'ятки, людські типажі, внаслідок чого виникли чудові серії малюнків Поволжя, Уралу, Криму, Румунії та, звичайно, України [9].

Останнім часом в істориків літератури, мистецтва та загалом культури значно посилюється інтерес до того, що зазвичай називають малюнками письменників. Образотворчі етюди деяких з них увійшли до нашої свідомості як невіддільна частина їхньої творчості, вивчення якої перетворилися на окрему галузь літературознавства, зокрема мистецтвознавства [10, 19]. Письменницьке малювання характеризується дослідниками не тільки як факт літературного побуту чи психології творчості, але й як самостійне естетичне явище. Малюнок і слово в ньому не відокремлені одне від одного, а спільно взаємодіють і становлять своєрідну мову идеографії.

Яскравим прикладом такої взаємодії може бути волинська серія портретів мешканців с. Гарний Луг (зараз с. Харалуг Корецького р-ну Рівненської обл.) до “Історії мого сучасника” та зображення сліпого дзвонаря до оповідання “Сліпий музикант” [11].

Придивляючись до них, важко відділити літературну фантазію автора щодо персонажів від рис реальних людей, яких Володимир Галактіонович спостерігав безпосередньо у житті. На наших очах відбувається процес перетворення загальної творчої енергії письменника у можливі різновиди зорових і мовних образів. Неповторний, самобутній синтез слова і образу захоплює і чарує читачів. В.Г.Короленко ніколи не афішував своїх здібностей до живопису, не робив виставок, але дуже любив малювати. Він працював захоплено, легко, отримуючи від нього задоволення. Цікаво, що лікарі під час хвороби навіть радили малювання як відволікаючий та заспокійливий засіб. Інколи воно слугувало й меркантильним цілям. Так, розмальовуючи книги та ботанічні атласи для друкарень, створюючи ікони, він у скрутні періоди життя заробляв таким чином гроші.

Характеризуючи особливості методу Короленка, варто зауважити, що Володимир Галактіонович свідомо намагався зробити свій літературний стиль якомога більше наближеним до живописного. Письменникові чужий мовний аскетизм. Навпаки, його проза, зокрема присвячена Волині, яскраво і мальовничо відтворює картини природи, життя людей з їхніми мріями та захопленнями. За думкою літературознавців [12], найбільшою живописністю, наближеною до методів образотворчого мистецтва, відзначені описи пейзажів та портрети. Мовними засобами автор майстерно вимальовує зимовий ліс, літній вечір, промінь світла, що проникає крізь темряву та змінює кольори тощо. Пейзажі у Короленка здебільшого нерухомі, наче картини, які він бачить внутрішнім оком. А портрети характеризуються метафоричністю та лаконізмом, нагадують вишукані, легкі малюнки, зроблені олівцем. Автор надзвичайно точно і влучно відбирає найхарактернішу зовнішню рису, яка розкриває духовний світ людини, визначає її тип, темперамент, врешті-решт, долю.

Короленко був добре відомий у середовищі художників. Він часто зустрічався і спілкувався з І.Репіним, М.Каменським, М.Ге та іншими. Його цікавили новини художнього життя, а також творчість таких майстрів, як В.Маковський, В.Поленов, В.Суріков, Г.Мясоєдов, В.Васнецов, М.Врубель, про яких він часто згадує на сторінках літературних творів та в листуванні з рідними

і друзями [13]. Дехто з митців із захопленням і любов'ю малював письменника. Живописну образотворчу іконографію Короленка складають чотири великих прижиттєвих портрети, які належать пензлю М.Ярошенка (1893 р.), І.Пархоменка (1909 р.), І.Репіна (1912 р.) та І.Бродського (1912 р.) [14]. Крім того, відомі малюнки та графічні роботи М.Далькевича (1890 р.), І.Репіна (1895 та 1910 р.р.), І.Бродського (1913 р.), В.Кадуліна (1913 р.), а також скульптурне зображення О.Златовратського. З більш пізніх портретів привертають увагу роботи О.Петрицького та Л.Чегоровського.

У своїх художніх смаках та пристрастях письменник надавав перевагу манері старих майстрів. Про це яскраво свідчать його схвильовані відгуки після відвідування художніх музеїв Лондона, Стокгольму, Копенгагена, художнього розділу Всесвітньої виставки у Чикаго (США). Цікаво, що він був зачарований і пам'ятками стародавнього Києва, який вважав за найгарніше і найпривабливіше місто, яке йому доводилося бачити [15].

Нове мистецтво сприймалося Короленком обережно та досить критично. Своє ставлення до нього він сформулював у творах “Художник Алимов”, “Дві картини”, “Нижньгородська художня виставка”, “Суміські ребуси”. Письменник добре розумів, що мистецтво не стоїть на місці і не може бути незмінним. Він був проти сухих і мертвих шаблонів, але заперечував перекирчування дійсності у гонитві за зовнішньою красою та ефектами. На його думку, мистецтво мало бути перш за все якомога більше наближеним до реалій життя. Короленко писав, що митець, якщо він хоче відтворити художню правду, а вище за правду немає нічого, повинен постійно вдосконалювати техніку, брати сюжети з природи, досліджувати природу, історію і побут народу.

Так само вимогливо й відповідально ставився він до ілюстрування власних творів. Надзвичайно цікава історія ілюстрування книг, присвячених Волині: “В поганому товаристві”, “Ліс шумить”, “Сліпий музикант”, “Вночі”, “Судний день”, “Парадокс”, “Брати Менделі”, “Історія мого сучасника”. За життя письменника вони друкувалися переважно у журналах і газетах, тому ілюстрацій не мали. Першими спробами створити поруч із літературним текстом образотворчий ряд слід вважати роботи самого Володимира Галактіоновича до “Історії мого сучасника” та “Сліпого музиканта”, а також ілюстрації Е.Бем та В.Перепльотчикова до невеличкої книжки “Приймак” (окремо виданий розділ нарису “В пустельних місцях”). Шкода, але залишився нереалізованим задум Короленка перекласти українською і проілюструвати оповідання “Судний день” [16, 170].

Нова сторінка історії ілюстрування короленківської волиніани пов'язана з творчістю видатного графіка і живописця В.Фаворського, який виконав у 1913 р. до книги Н.Шаховської “Молоді роки Короленка” обкладинку і 26 гравюр на дереві. Вони привернули увагу до літературної спадщини письменника, зініціювали появу великої кількості книжкових ілюстрацій. Цікаво, що до цієї справи звернулися художники, найрізноманітніші за напрямками і поглядами, від ідейних реалістів до модерністів. Серед найбільш талановитих можна назвати В.Володимирова (“Без язика”), В.Мілашевського (“Без язика”), В.Слищенка (“Без язика”), Д.Боровського (“Без язика”), О.Хвостенка-Хвостова (“Сліпий музикант”), Б.Дехтерева (“Сліпий музикант”), Д.Дубінського (“Сліпий музикант”), О.Константиновського (“Сліпий музикант” та “Історія мого сучасника”), Ю.Непрінцева (“В поганому товаристві”), В.Мінаєва (“В поганому товаристві”), М.Кустова (“В поганому товаристві”) та ін.

До образотворчого ряду короленкіани слід віднести також фотографію, мистецтво якої виникло наприкінці XIX століття і відразу здобуло багато прихильників. Відомо, що й Володимир Гадактіонович ставився до неї дуже зацікавлено. Збереглося чимало монофотопортретів Короленка (камерних і парадних), групових знімків, а також фотографій краєвидів, друзів та рідних, зроблених письменником. Лише колекція Рівненського обласного краєзнавчого музею нараховує більш ніж півсотні таких примірників.

Фотоіконографія Короленка починається з групових знімків 1870-1871 р., на яких він зафіксований у колі друзів-гімназистів у Рівному. Перші монофотопортрети належать до студентських років. За допомогою фоторяду можна простежити майже всі етапи життя

письменника, наочно побачити зміни як його зовнішнього вигляду, так і духовне зростання. Об'єктив фотоапарату створює у глядачів ілюзію повернення часу, місця, моменту, коли робилося фото, внаслідок чого суттєво змінюється якість сприйняття особистості Короленка. Аналізуючи та розмірковуючи над суттєвими і другорядними подіями його життя, ми починаємо мислити не тільки мовними засобами, але й образотворчими, тобто кадрами і картинками. Чим далі, тим більше відчуваємо себе передусім глядачами, ніж читачами. Цікаво, що наша свідомість і надалі потребує фіксації саме зорової інформації. Дивовижно, але факт, що вже на початку розвитку фотомистецтва Короленко зрозумів його важливість та майбутню перспективу. Він активно ним займався, збереглися навіть фотографії, на яких Володимир Галактіонович зображений з фотоапаратом у руках.

Отже, як бачимо, зв'язок письменника зі світом образотворчого мистецтва був досить міцним. З одного боку, це обумовлювалося спільністю завдань, що ставили перед собою літератори і художники другої половини XIX – початку XX ст., а з другого – особливостями світогляду і художнього обдарування самого В.Короленка. Творчість письменника, його особистість завжди привертала увагу представників творчої еліти суспільства. Немає сумнівів, що й надалі інтерес до нього не зникне і ми ще побачимо нові картини, гравюри, книжкові ілюстрації до творів славетного майстра слова.

Звертаючись до з'ясування ставлення В.Г.Короленка до світу музичного мистецтва, варто звернути увагу на значення, яке воно відіграло в особистому житті письменника, охарактеризувати музичність як самотутню рису його літературного стилю, простежити історію відтворення музичними засобами прози Короленка та участь у цьому процесі славетних музикантів XX ст.

Перш за все слід відзначити, що, як і в будь-якій дворянській сім'ї, у Короленків широко практикувалося домашнє музикування. Про це неодноразово згадують у своїх спогадах сучасники письменника, а також сам він в "Історії мого сучасника". Грою на фортепіано займалася мати, Евеліна Йосипівна, рідні та двоюрідні сестри [17]. Великий світ музики зачаровував душу письменника з юнацьких років. З великим натхненням сприймав він церковні співи, зокрема "Світе тихий", народне музичне мистецтво. Любов до останнього зародилася в серці Володимира ще під час спілкування в с.Харалузї з простим сільським хлопцем Антосем, який чудово грав на скрипці, а потім у Рівному, коли він разом із товаришами і вчителем В.Авдієвим співав українські народні пісні [18].

Пізніше свої почуття та думки щодо народної музичної творчості Короленко розвинув на сторінках оповідання "Сліпий музикант". Його сюжет розгортається ніби у двох вимірах, з одного боку – це історія народження сліпої дитини, Петра Попельського, та роль, яку відіграли слухові враження у поступовому опануванні ним доквілля. З другого – це становлення справжнього музиканта та вплив на нього народної музики, зокрема музикування конюха Йохима, подорож разом зі сліпими кобзарями до Почаєва тощо. Глибоким змістом та символами наповнені епізоди протистояння вишуканого піаніно з "хохлацькою сопілкою" і перемога "куска української верби" над віденським інструментом. Вони розкривають пріоритети письменника у дискусії, яка точилася в другій половині XIX ст. навколо питань про генезу і значення народного мистецтва, ролі особистості як носія фольклору. Постає Йохима при цьому набуває великого значення. Він репрезентований не тільки як людина, яка оволоділа нехитрою майстерністю гри на музичному інструменті, але як перший справжній учитель майбутнього великого музиканта. Своєю грою він доводить, що для серця і душі людини важливі не "трескотливі пасажи" спритних пальців музиканта, а тиха, прониклива, вільна імпровізація, в якій неможливо відрізнити, де закінчується природний, звичний вуху мотив, а де починається особиста творчість.

Велику увагу приділяв В.Короленко вивченню і сприянню розвитку народного музичного мистецтва. Відомі факти з його біографії про запрошення ним на свою дачу біля Полтави і організацію там концерту кобзаря М.Кравченка в 1905 р., про спілкування з Гнатом

Галайдою [19].

Характеризуючи стилістичні особливості поезики Короленка, дослідники відзначають надзвичайну музикальність та співучість її складу, зокрема музичний принцип побудови оповідання “Ліс шумить” [20]. Проза твору ритмічно чітко організована, вона розвивається неспішно і поступово, її лейтмотив – шум лісу, який зростає, посилюється, у ньому з’являються зловісні ноти бурі, що відбувається не тільки у природі, але й у душах героїв, потім, у фіналі, шум згасає і відлітає. Значне місце в оповіданні відведено також особистості вільного козака-бандуриста Опанаса, пісня якого надихає героїв на мужній опір несправедливим зазіханням пана.

Письменник був добре обізнаний з подіями музичного життя, з творчістю таких видатних музикантів, як Дж.Верді, Ж.Оффенбах та інші. Відомо, що він брав участь в організації концерту, присвяченого М.Лисенку у С.-Петербурзі в 1904 році [21, 388].

Характерно, що й постать Короленка не залишилася поза увагою музичної громадськості. Першою за часом спробою відтворити музичними засобами твір письменника була симфонічна картина “Ліс шумить” Г.Конюса, написана в 1890 р. Вона видалася досить вдалою, після її публічного виконання автор був запрошений на викладацьку роботу до Московської консерваторії. У 1894 р.в Одесі була поставлена двоактна опера “У грозу” композитора В.Ребікова, створена також за мотивами “Ліс шумить”. Лібрето до опери написав поет С.Плаксін, який, до речі, Короленкові не дуже сподобався через те, що під тиском цензури йому довелося перенести дію опери до давньоруських часів, розгорнути її не в Україні, а на Півночі та відповідним чином перейменувати героїв. До цього ж твору зверталися також Л.Штейнберг (симфонічна картина “Ліс шумить”) і Г.Фрід (сюїта для оркестру російських народних інструментів). До речі, він же написав музику до радіовистави за оповіданням “Сліпий музикант” і присвятив пам’яті В.Короленка одну зі своїх симфонічних поем “На берегах Чепци”.

Музична історія творів Короленка писалася й за кордоном, де серед прихильників творчості письменника були італійський композитор Р.Леонкавало, який написав у 1911 р. чотириактну оперу “Шепіт лісу” та французький композитор Ж.Марті, який у 1905 р. у Парижі поставив оперу “Дар’я”, на думку дослідників, створену також за мотивами оповідання “Ліс шумить” [22].

Таким чином, бачимо, що життя та творчість славетного письменника тісно поєднані зі світом музики. Хоча сам Володимир Галактіонович не вододів музичною майстерністю, він чутливо сприймав красу, гармонію, мелодійність музичних творів, намагався застосувати характерні для музики методи й прийоми в літературній творчості, із захопленням і любов’ю спостерігав за проявами народного музичного мистецтва, цінував творчий геній видатних композиторів і музикантів епохи. Вони, у свою чергу, віддячили йому, подарувавши короленківським творам друге, чудове життя у світі чарівної музики.

Перші враження від мистецтва театру В.Короленко отримав у ранньому дитинстві у Житомирі. В “Історії мого сучасника” ціла глава присвячена першому спектаклю, який побачив Володимир. Схвильовані збори батьків та дітей до театру, нарядна публіка, таємнича магія гри акторів, урочиста, святкова атмосфера назавжди зачарували маленького хлопчика, він навіть запам’ятав виставу, яку ставили актори польської трупи – це була історична п’єса невідомого автора “Урсула або Сигизмунд III” [23].

Обставини подальшого життя В.Короленка не завжди сприяли відвідуванню театру, але він намагався не пропускати будь-якої нагоди, а ставши вже відомим літератором, не цурався акторського середовища. Серед його знайомих були видатні актори М.Абрамова, О.Кніпер-Чехова, Ф.Шаляпін та інші [24].

Щодо відтворення літературної спадщини письменника театральними засобами, слід наголосити, що переклад її мовою сцени досить складний і не завжди адекватно передає характерні особливості стилю та світогляду автора. Тому, хоча спроби театралізувати твори Короленка постійно відбуваються, але довго на сцені не затримуються. З найбільш успішних постановок слід відзначити виставу Білоруського театру ім. Янки Купали “Ліс

шумить” 1922 р., режисер Ф.Жданович, відомий як один із засновників професійного білоруського театру; “Діти підземелля” Саратовського театру юного глядача; “Без язика” Томського драматичного театру, а також виставу “Старий Мултан” (за матеріалами мултанівського процесу, на якому В.Короленко виступав як громадський захисник удмурдських селян) у Сарапульському драматичному театрі.

Переклад творів Короленка мовою кіно виявився більш вдалим. Перші спроби були здійснені в 50-х роках ХХ ст. У 1953 році режисер В.Невзоров та молодий режисер-практикант Л.Гайдай зняли кінострічку “Довгий шлях” за мотивами оповідань “Ат-Даван”, і “Чудна”, а в 1957 р. – режисери М.Фігуровський і П.Василевський випустили кінофільм “Поліська легенда” за оповіданням “Ліс шумить”. У ньому були задіяні найкращі актори, такі, як І.Переверзев, А.Ларіонова та інші.

Але найбільшого визнання та успіху в глядачів отримала екранізація “Сліпого музиканта”, яку здійснила в 1961 р. режисер Т. Лукашевич [25, 7-10]. Сценарій до фільму написав О.Маневич, а головні ролі виконали батько та син Ліванови. Батько, Борис Миколайович, був на той час провідним актором Московського художнього театру, а для сина Василя – це був акторський дебют. Цікаво, що зйомки фільму відбувалися на Рівненщині, у Млинові, у маєтку князів Ходкевичів.

Останнє звернення кіномитців до літературної спадщини В.Короленка відбулося у 1983 р., коли відомий кінорежисер К.Муратова зняла фільм “Серед сірого каміння” за мотивами оповідання “В поганому товаристві” [26]. Держкіно СРСР упереджено поставилося до цієї роботи, було внесено багато виправлень, які докорінно змінили задум режисера. К.Муратова навіть відмовилася поставити у титри своє справжнє прізвище, а використала псевдонім Іван Сидоров.

Отже, ім’я Володимира Галактіоновича Короленка, видатного російського та українського письменника-гуманіста стоїть в ряду імен найбільших представників не тільки вітчизняної літератури, але й мистецтва. Численні шанувальники таланту Володимира Галактіоновича мають змогу поруч з літературною спадщиною спостерігати образотворчу короленкіану, слухати музичні твори, написані видатними музикантами за мотивами оповідань письменника, відвідувати театральні вистави, переглядати кінострічки, в яких герої Короленка живуть і виборюють долю, намагаючись знайти справедливість, правду та щастя. Усе це переконливо доводить, що життя справжнього твору мистецтва, так само як і щирого художника, не закінчується моментом фізичної смерті, а продовжується в наступних поколіннях завдяки вічним цінностям, які вони пропагують і несуть людям. Для В.Короленка найголовнішою метою у житті і творчості була людина, її гідність, її можливе щастя на землі. Тому, не зважаючи на час, що минає дуже швидко, ми знову й знову звертаємося до його спадщини, намагаємося досягнути цю людину, знайти в його творах думки, які були б співзвучні з тими, що хвилюють і бентежать нас сьогодні.

Джерельні приписи

1. Горнфельд А.Г. Жизнь и творчество В.Г.Короленко // Евгенийев-Максимов В. Великий гуманист. – Петербург, 1922.
2. Короленко В.Г. История моего современника // Собрание сочинений в 10 томах.- М., 1956.- Т.5.
3. Луначарский А.В. Праведник / В.Г.Короленко. – М., 1930.
4. Любимов Н. Несгораемые слова. – М., 1983.
5. Короленко В.Г. История моего современника // Там же.
6. Короленко В.Г. Лист до В.М.Григорьева від 24 квітня 1912 р. // Там же.- Т.10. – С. 481.
7. Отклики на юбилей В.Г.Короленко // День. – С.-Петербург, – 1913. – 20 июля.
8. Короленко В.Г. История моего современника // Там же.- Т.6 (ілюстровані вкладки).
9. Там же.- Т. 7-10 (ілюстровані вкладки).

10. Рисунки русских писателей.- М., 1988.
11. Короленко В.Г. Історія мого сучасника // Твори в 4-х томах. – К., 1954. – Т.3. – С. 178-204.
12. Любимов Н. Зазначена праця.- С.183 – 188.
13. Короленко в воспоминаниях современников. – М., 1962. – С.281, 328, 408, 432.
14. Меламед Е. “Образец скромности и правды...” О живописных портретах В.Г.Короленко // Панорама искусств. – 1988. – № 11. – С.370-379.
15. Короленко В.Г. Избранные письма. – М., 1932.- Т.1. – С.115, 163.
16. Короленко В.Г. Лист до І.Луцицького // Собрание сочинений в 10 томах. – Т.10.
17. Короленко В.Г. История моего современника // Там же.-Т.5. – С. 237-240.
18. Там же.- С. 196, 197, 240, 273.
19. Короленко В.Г. Лист до Г.Галайди від 26 вересня 1902 р. // Там же. – Т.10. – С.347-349.
20. Логинов В. О Короленко и литературе. – М., 1994. – С. 14-24.
21. Короленко В.Г. Лист до Ф.Шаляпіна від 11 січня 1904 р.// Там же. – Т.10.
22. Меламед Е. Музичне відлуння легенди // “Комсомольська зірка”, Житомир. – 1985. – 7 грудня.
23. Короленко В.Г. История моего современника // Там же. – Т.5. – С.98-101.
24. Короленко В.Г. Лист до М.Абрамової від 17 червня 1889 р.// Там же. – Т.10. – С.116-117; Листи до А. Чехова від 29 квітня та 4 серпня 1902 р. // Там же. – Т.10. – С. 343-344.
25. Гербер А. Е. Василий Ливанов. – М., 1985.
26. Попов С. Кинематограф – это сама ее сущность // Искусство кино. – 1995. – №2.

Резюме

У статті розкривається питання ролі та місця видатного російського та українського письменника –гуманіста В.Г.Короленка у великому світі мистецтва. Особлива увага приділяється характеристиці його особистих мистецьких здібностей, музично-живописним особливостям літературного стилю письменника, спілкуванню з представниками мистецької еліти, а також відтворенню прози В.Короленка в образотворчому, музичному, театральному мистецтві, засобами кіно та фото.

Summary

The article deals with the question of the role and place of the famous Russian and Ukrainian writer and humanist V.H.Korolenko in the great world of art. Special consideration has been given to the character of his personal artistic talent; to musical and pictorial feature of the writer's literary style; to his contacts with the representatives of the artistic elite, and to the reproduction of the V.Korolenko's prose in fine arts, musical and theatrical arts, by means of cinema and photography.

УДК 76 КРИЧЕВСЬКИЙ

О. Лагутенко

ГРАФІКА У ТВОРЧОСТІ ВАСИЛЯ КРИЧЕВСЬКОГО

Назрілою необхідністю сучасної науки є новий виклад історії українського мистецтва ХХ століття у річищі загальноєвропейського художнього процесу. Розвиток мистецтва в Україні від початку ХХ століття проходив через ті течії та напрями, які були притаманні культурі Європи загалом. Стиль модерн в Україні отримав розповсюдження у 1900-1910-х роках, а такі художні явища, як кубофутуризм, неопримітивізм, експресионізм, конструктивізм, неокласика, неотрадиціоналізм мали яскраві прояви впродовж 1910-1920-х років. Нині, визнаючи певну тотожність художніх явищ, повертаючи українську культуру в загальноєвропейський контекст, ми одночасно із зацікавленістю відкриваємо особливості національного процесу розвитку

ЗМІСТ

<i>Від упорядника</i>	3
-----------------------------	---

Розділ I. ІСТОРИКО-МИСТЕЦЬКА СПАДЩИНА УКРАЇНИ

<i>Г.В. Охріменко, Н.В. Кубицька.</i> Археологічні пам'ятки та традиції керамічного виробництва району Шацьких озер	4
<i>Н.В. Кубицька.</i> Гончарські осередки північних районів Волинського Полісся	11
<i>Т.О. Пономарьова.</i> В.Г. Короленко в мистецькій культурі XIX – першої половини XX століття	19
<i>О. Лагутенко.</i> Графіка у творчості Василя Кричевського	26
<i>Н.М. Канишина.</i> “Новий реалізм” Казимира Малевича у контексті українського авангардного мистецтва	32
<i>О. Лагутенко.</i> Графічні образи Павла Ковжуна	37
<i>О.В. Граб.</i> Витоки національного руху та інакомислення у культурологічній спадщині України (західноукраїнський регіон)	44
<i>Л.М. Зеленська.</i> Ното-музичні видання Наддніпрянщини другої половини XIX – початку XX століття: спроба систематизації	56

Розділ II. ТЕОРЕТИКО-МИСТЕЦЬКІ АСПЕКТИ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

<i>І. Чернова-Строй.</i> Музичне виконавство і постмодернізм (до постановки проблеми)	65
<i>Т.А. Зінов'єва.</i> Походження українського лялькового вертепного театру: народницька концепція	71
<i>О. Панчук.</i> Тематика та мотиви щедрівок Волині	78
<i>В. Тринчук.</i> Виконавські особливості Поліської скрипкової музики	82
<i>Ю.П. Рибак.</i> Нелогічні цензурування у піснях Верхньоприп'ятської низовини	87
<i>О.Б. Письменна.</i> Трансформація обрядових форм фольклору у творчості Лесі Дичко	97
<i>Г.В. Жук.</i> В.Барвінський – творець жанру віолончельної музики в Україні	104
<i>Т.Ю. Прокопович.</i> Творча діяльність В.Витвицького в українському вимірі	111
<i>Д. Бернадська.</i> Особливості перетворення історичних форм хореографічного мистецтва в Україні кінця XIX – початку XX ст.	116
<i>Т.С. Павлюк.</i> Балетмейстерські інтерпретації спадщини С.Прокоф'єва і проблеми утвердження танцювальної образності в українському балетному театрі	121
<i>Т.Ю. Прокопович.</i> Трансформація національної традиції у культурі української західної діаспори	129

Розділ III. РЕЦЕНЗІЇ, ОГЛЯДИ, ПОВІДОМЛЕННЯ

<i>Ю.П. Рибак.</i> Видання пісень Західно поліського села	135
<i>В.Т. Посвалюк.</i> До питання становлення та розвитку гри на трубі в Україні	140